

Руда Єлизавета і білява Марія у прем'єрі вистви «Віват, королево!» 7 грудня минулого року на сцені театру ім. І.Франка перегукувалися з постревольційною виставою Молодого, де все навпаки — помаранчева опозиційна пляма композиції — королева Марія. Звісно, драматург Роберт Болт, значно відоміший у нас як кіносценарист, що завоював аж чотири «Оскари», дозволяє режисеру вільніші інтерпретації осіб королівської крові, ніж Фрідріх Шіллер. Чим і скористався постановник Юрій Кочевенко, театральний діяч з Донецької театральної території, який здійснив на франківській сцені вже третю виставу.

Напевне, ще жодній актрисі в історії українського театру не доводилося грати одночасно дві головні ролі з переодяганнями. Та й небагато знайдеться п'єс, в яких пропонувалася б така афера. А тому й рецензенти журналістської «швидкої кухні», звиклі вибудовувати інтригу тексту на осі «хороше російське» і «погане українське», всі як один згадали Тетяну Дороніну з тим самим акторським надзавданням, що й у Людмили Смородіної у тій самій п'єсі. Причому інтерінформованість спонукала пролити ностальгійні сльози навіть тим юним серцям, які в часи «блиску» російської зірки були ще невітленими на грішній Землі монадами. Відомо, що порівняння завжди накульгують, але, — щоб, не порушувати святі традиції сучасної журналістики, й таким чином не впасти в гординю, можна порівняти Смородіну з Лідією Жук у ролі тої ж Єлизавети. Артистка Жук старалася не менше, ніж Смородіна, але в неї Єлизавета чомусь не вдалася. Вона вийшла сухою, прісною, «правильною», немов цілковитий абстинент у п'яному товаристві. Гадаю, це дуже впізнаваний типаж добродесної жінки, а тому глядач і не повірив, що уславлена королева може бути такою примітивно добродесною. Смородіна ж виліпила свою Єлизавету ідеальною королевою. Подібну королеву (маючи на увазі царицю Катерину II) відомий санскритолог Володимир Шаян назвав «відьмою на престолі». Єлизавета — Смородіна дуже правильна, але якось так уже в неї виходить, що зранку на нарадах вона постійно ніби з перепою, ніби після оргії, ніби з шабашу. Ще не стара, доглянута, освіжена вогнистою перукою — вона виснажена і знеможена пристрастями, що завжди, як у справжньої королеви, розігруються «за зачиненими дверима». І у прямому розумінні цього улюбленого виразу англійських лордів, і в розумінні постійно замкнених дверей її серця. Вона тримається підкреслено рівно, але голова посмикується на в'ялій шиї, а під платтям-бронєю, платтям-королівською формою з золотим на всю «передницю» хрестом і підписом «Elizabeth-королева» (з якого вона не вилазить при свідках) — відчуваються тремтячі коліна. Цей тип європейської королеви виразно закарбовано на віки котримсь із печерських монахів, що написав парадний портрет згаданої імпортованої російської самодержиці. Чернець-художник майже з експресіоністичним палом відкриває з-під гриму «лику» владної жінки десятки невловимих для невтаємниченого ока гримас, що їх корчать

бачені ним біси. Можна закинути Смородіні непроробленість деталей образу, але, гадаю, якби це сталося, — її Єлизавета втратила б оцю гротескність у стилі козацького бароко, а з тим — і оцінку, яку дає історичній особі актриса українського національного театру. Пропав би оцей на-

тяк на перипетії і персонажів рідної історії.

Сестра ж королеви-суперпрофесіоналки, королева Марія, занадто постраждала від жіночої солідарності. І актриса, і глядачки в залі були відверто на її боці. Від цих симпатій необдарована від природи королівськими чеснотами Марія переповнювалася ще більш позитивними емоціями, ще більш щиро знову і знову закохувалася, ще здоровіше реготала (з пластикою породистої кобили), ще відвертіше ненавиділа церковників з їх настирливими заборонами — й врешті втрачала навіть рештки королівської гідності та притаманної королевам статичності. Від зміни туалетів аж рябіло в очах і залишалося просто дивуватися з вправності не тільки актриси, а й різних технічних служб, задіяних у цій нелегкій справі.

Через трансформації сценографічної конструкції і зміну ритмів режисер Юрій Кочевенко до краю загострив різність королев. Широкі кругові мізансцени Марії, яка рухається, немов вільна дика тварина чи кружляє птахом, підкреслено контрастують зі скупими вивіреними рухами справжньої королеви, яка, ніби оперта перекошеним убік корпусом на монументальний купол сукні, перебуває майже виключно на авансцені. Адже глядач мусить бачити міміку особи, від поруху брови чи пальця якої залежить життя і довоколишніх лордів, і сестри. Багато і вдало попрацювала для цього й художник по костюмах Наталія Рудюк, яка вигадала сукню-уніформу для королев і десятки туалетів, «у яких жінка виглядає, як королева» (бездумно зразкова фраза для будь-якого рекламного ролика). Як сценограф Рудюк надала постановці тої монументальності, яка давно вже не в моді і за якою, одразу стало ясно, заскучала публіка, адже коли відкрилася завіса, величезну конструкцію — башту, оповиту хмарами туманного Альбіону, глядачі зустріли щирими оплесками.

Вистава вражає буржуазною розкішшю, вже давно засвоєною театром російської драми, а на франківській сцені трохи дивною, але в плані естетичних відкриттів чи декларацій вона ніяк не здивує театралів. Єдине відкриття прем'єри — давно відома, але, як виявляється, далеко ще не реалізована Людмила Смородіна. І ще одне гідне справжнього здивування, — з якою щирою і абсолютною самовідданістю працює кожен, причетний до прем'єри, (щодо чоловіків — то це чи не весь творчий склад театру), на фактично безнефісну роботу колеги.

Валентина Грицук